

การศึกษาสภาพปัญหาการปล่อยสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) : สถาบันการเงินในจังหวัดพะเยา

กานต์พิชชา กองคนขวา¹

บทคัดย่อ

สถาบันการเงิน คือ หน่วยเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งระดมเงินทุนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความต้องการด้านเงินทุนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ ในระยะหลายปีที่ผ่านมาจะสังเกตเห็นว่าการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินในประเทศไทยมีปริมาณลดลงเรื่อยๆ ซึ่งจากรายงานทางสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่า สถาบันการเงินในจังหวัดพะเยามีปริมาณการปล่อยสินเชื่อลดลง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาการปล่อยสินเชื่อของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า มี 2 ตัวแปรที่สามารถนำไปใช้ในการพยากรณ์ปริมาณของสินเชื่อ ซึ่งประกอบไปด้วยความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อธุรกิจและหลักประกัน และมี 6 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์ 6 C's ได้แก่ ความพอเพียงของเงินทุน คุณภาพของสินทรัพย์ ความสามารถในการบริหาร ความสามารถในการทำกำไร สภาพคล่อง และความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบปัญหาในการปล่อยสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งมีดังต่อไปนี้ 1. สถาบันการเงินมักจะพิจารณาให้สินเชื่อกับกลุ่มผู้กู้รายเก่าหรือธุรกิจขนาดใหญ่ และมีการตั้งเงื่อนไขเพื่อกีดกันลูกค้ารายใหม่ 2. สถาบันการเงินขาดความยืดหยุ่นในเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาด้านหลักประกัน 3. ผู้ประกอบการไม่มีความเข้าใจในการเดินบัญชีกับสถาบันการเงิน 4. ผู้ประกอบการขาดความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับ/รายจ่าย หรือบัญชีกระแสเงินสด 5. ผู้ประกอบการเผชิญกับปัญหาบางประการ เช่น สินค้าไม่ตรงตามความต้องการของตลาด และปัญหาการเปลี่ยนแปลงเจ้าของกิจการ

คำสำคัญ : 1. สินเชื่อ 2. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 3. สถาบันการเงิน

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา อีเมล : plalioh@hotmail.com โทรศัพท์ : 09-2853-9495

A study of credit lending problems for Small and Medium Enterprises (SMEs): financial institutions in Phayao province

Guntpishcha Gongkhonkwa²

Abstract

The financial institution is an economic unit which plays an important role as the largest source of fund mobilization for the small and medium entrepreneurs who need funds to operate their business. In the past few years, lending by the financial institutions in Thailand has decreased continually. The Bank of Thailand's statistical report showed that financial institutions in Phayao province decreased their lending. Therefore, we would like to investigate this issue to help solve the credit lending problems of small and medium entrepreneurs in Phayao Province. The results indicated that there were 2 variables which could be used to predict the volume of a loan: enterprise risks and collateral. Additionally, there are 6 variables influencing the 6 C's analysis, which were: capital strength, asset quality, management ability, earning sufficiency, liquidity, and sensitivity. Furthermore, we found five key problems of credit lending as follows: 1) financial institutions usually offered loans to old borrowers or large businesses while setting some conditions which hindered the new customer; 2) financial institutions were not flexible in terms of criteria for collateral evaluations; 3) entrepreneurs do not have understanding of financial statements; 4) entrepreneurs do not have the knowledge to manage their income statements or cash flow statements; and 5) entrepreneurs encountered problems such as products incompatibility with the market demand and issues with ownership changing.

Keywords: 1. Credit 2. Small and medium enterprises 3. Financial institution

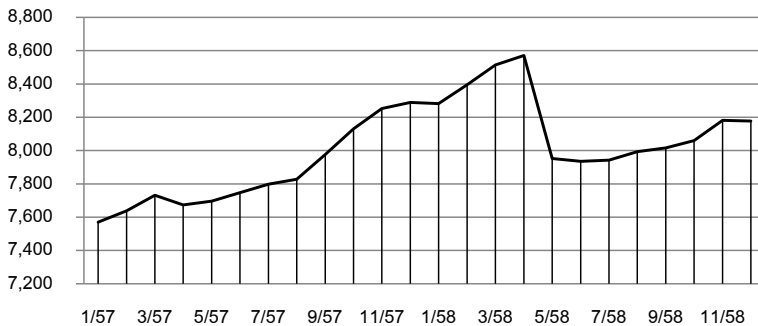
² Lecturer at Department of Finance and Banking, School of Management and Information Sciences, University of Phayao, Phayao, Thailand.

Email address: plalih@hotmail.com Tel: 09-2853-9495

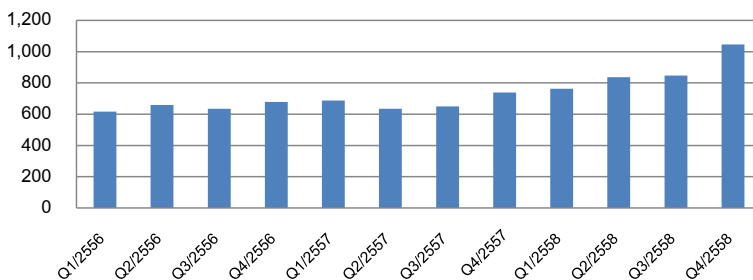
บทนำ

การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นผลทำให้การลงทุนในด้านต่างๆ มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นจากในอดีตอย่างเห็นได้ชัดเจนนั่น ก็เพื่อรองรับต่อความต้องการของตลาดในปัจจุบัน รวมถึงการขยายตัวของการบริโภคที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นภาคธุรกิจจึงมีความต้องการเงินทุนเพื่อนำไปใช้ในการขยายการดำเนินงานของกิจการ และโดยทั่วไปแล้วแหล่งในการระดมเงินทุนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศก็คือ สถาบันการเงิน ซึ่งมีหน้าที่หลักในการรวบรวมเงินออมจากผู้ที่มีเงินเหลือใช้ แล้วนำไปหาผลประโยชน์โดยการปล่อยกู้ให้กับผู้ที่ต้องการเงินทุน ซึ่งการทำธุรกรรมทางการเงินดังกล่าวสถาบันการเงินจะได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยรับและค่าธรรมเนียมต่างๆ ในการดำเนินธุรกรรม นอกจากนี้ การดำเนินธุรกรรมของสถาบันการเงินยังมีส่วนทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีความคล่องตัว เกิดการลงทุน การจ้างงานในภาคการผลิตมากยิ่งขึ้น และภาคประชาชนของประเทศก็มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น

ยอดเงินให้กู้ของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดพะเยา

ยอดคงค้างสินเชื่อประเภทอุตสาหกรรมการผลิตในจังหวัดพะเยา

(ที่มาของภาพ : ธนาคารแห่งประเทศไทย)

อย่างไรก็ตามจากสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทยจะพบว่าตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา สถาบันการเงินในจังหวัดพะเยาได้ลดปริมาณการปล่อยสินเชื่อลง ทั้งนี้ เมื่อทำการพิจารณาควบคู่ไปกับยอดสินเชื่อที่มีการค้างชำระอยู่ในระบบของสถาบันการเงินในจังหวัดพะเยาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2557 จะมีปริมาณยอดสินเชื่อคงค้างที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลที่ทำให้สถาบันการเงินมีความกังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงของการเรียกเก็บหนี้จากผู้ขอสินเชื่อ หรือความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ โดยความเสี่ยงดังกล่าวจะมีผลทำให้สถาบันการเงินเกิดการสูญเสียรายได้ ทั้งยังมีค่าใช้จ่ายในส่วนของการติดตามหนี้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ สถานการณ์การปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินในปัจจุบันก็ยังคงเผชิญกับสภาพปัญหาเดิม ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหาการเพิ่มสูงขึ้นของสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan: NPL) ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินในส่วนของการรายได้และปริมาณการปล่อยสินเชื่อในอนาคต โดยสถาบันการเงินจะมีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อเพิ่มมากขึ้น จนบางครั้งเป็นผลทำให้สถาบันการเงินมีความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อมากจนเกินไป เพราะกลัวความเสี่ยงการผิดนัดชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อ ทำให้ผู้ประกอบการบางรายที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานหรือการขยายตัวทางการค้าเกิดการสูญเสียโอกาสในด้านธุรกิจ อย่างไรก็ตามเงินทุนยังถือว่าเป็นกุญแจที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งหลายธุรกิจไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เนื่องมาจากความยากลำบากในการแสวงหาเงินทุนจากแหล่งภายนอกหรือการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน (Norasikin, Norailis, & Izlwanie, 2014, pp. 334-340)

จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพปัญหาการปล่อยสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของสถาบันการเงินในจังหวัดพะเยา โดยเป็นการมุ่งหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงกระบวนการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน หรือการประยุกต์ใช้ในส่วนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ต้องการขอสินเชื่อเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินกิจการในอนาคต อันจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อสถาบันการเงินผู้ให้สินเชื่อและธุรกิจที่ต้องการขอสินเชื่อ

วัตถุประสงค์

1. การศึกษาปัจจัยที่สามารถส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาสินเชื่อให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดพะเยา

2. การศึกษาสภาพปัญหาของการปล่อยสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดพะเยา

3. การประเมินความคิดเห็นของพนักงานสินเชื่อ เกี่ยวกับนโยบายการพิจารณาสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดพะเยา

แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย

1. แนวคิด CAMELS Analysis

โดยทั่วไปแล้วตัวกลางทางการเงินมักจะหมายถึง สถาบันการเงินหรือธนาคาร ที่กู้ยืมเงินจากประชาชนผู้มีเงินออมแล้วนำไปให้สินเชื่อแก่ผู้อื่น โดยหน้าที่ของตัวกลางทางการเงินจะเป็นการเคลื่อนย้ายเงินทุนจากผู้ให้กู้หรือผู้ออม ไปสู่ผู้ขอกู้หรือผู้ใช้จ่าย (Sitapa Buakase, 2010, p. 7) หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า สถาบันการเงินนั้นทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการระดมเงินทุนและใช้เงินทุนนั้นไปในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ และได้รับผลตอบแทนในรูปของค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการจากการทำธุรกรรม ซึ่งปัจจุบันนี้ปริมาณในการทำธุรกรรมสินเชื่อดังกล่าวได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นในทุก ๆ ปี (Anthony & Marcia, 2014, p. 27)

อย่างไรก็ตาม สถาบันการเงินผู้ปล่อยสินเชื่อจำเป็นต้องมีการวัดคุณภาพเพื่อตรวจสอบความเข้มแข็งขององค์กรในด้านต่าง ๆ และป้องกันความเสี่ยงอันจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งถือว่าเป็นการบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงินผู้ปล่อยกู้ได้เป็นอย่างดี โดยเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการวัดระดับหรือประเมินการปฏิบัติงานของสถาบันการเงินผู้ปล่อยสินเชื่อคือ การวิเคราะห์ CAMELS (Hasan, Guisah, Nazife, & Keser, 2011, pp. 1530-1545) ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (Cooperative Auditing Department, 2005)

- 1) Capital strength คือ ความพอเพียงหรือความเข้มแข็งของเงินทุนต่อความเสี่ยง
- 2) Asset quality คือ คุณภาพสินทรัพย์องค์กร
- 3) Management ability คือ ความสามารถในการบริหารจัดการ
- 4) Earnings sufficiency คือ ความสามารถในการทำกำไรขององค์กร
- 5) Liquidity คือ สภาพความคล่องตัวต่อความต้องการใช้เงิน
- 6) Sensitivity คือ ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ

2. แนวคิด 6 C's Analysis

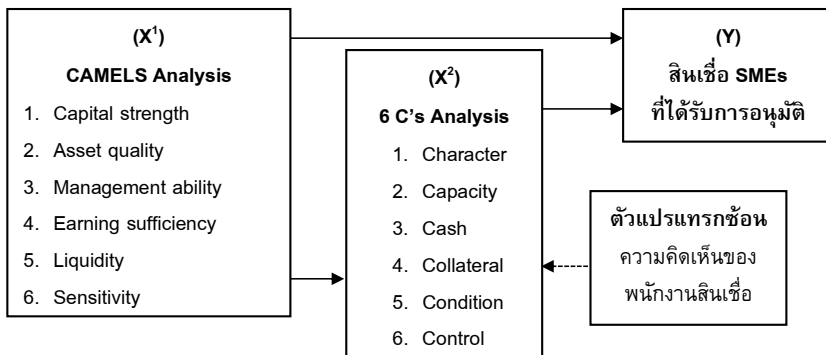
บทบาทที่สำคัญของสถาบันการเงิน คือหน้าที่ในการรับฝากเงิน การให้สินเชื่อ และการให้บริการการเงินอื่นๆ (Sippapas Pornsuksawang, 2010, p. 113) โดยประเภทของสินเชื่อจะสามารถแบ่งตามเกณฑ์ต่างๆ อาทิเช่น ประเภทสินเชื่อจำแนกตามลักษณะของผู้ใช้สินเชื่อ ลักษณะของรูปแบบการให้บริการ ลักษณะของการชำระคืน ลักษณะของแหล่งสินเชื่อ ระยะเวลาการให้สินเชื่อ วัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ ลักษณะของหลักประกัน และลักษณะของการเกิดรายการสินเชื่อ เป็นต้น (Sunee Sakkaranan & Yuwadee Chaisiri, 2011, p. 47) ทั้งนี้การพิจารณาปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินต่างๆ จะมีการนำเครื่องมือที่เรียกว่าการวิเคราะห์ 6 C's (Krisada, 2011, p. 83) เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาผู้ขอสินเชื่อ ซึ่งประกอบไปด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้ (Perter & Sylvia, 2008, p. 523)

- 1) Character หมายถึง คุณสมบัตินี้ของผู้ขอสินเชื่อ
- 2) Capacity หมายถึง ความสามารถในการชำระหนี้
- 3) Cash หมายถึง เงินทุนหรือสินทรัพย์ของผู้ขอสินเชื่อ
- 4) Collateral หมายถึง หลักประกันของผู้ขอสินเชื่อ
- 5) Condition หมายถึง สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้
- 6) Control หมายถึง กระบวนการในการควบคุมการดำเนินงานภายในหรือการบริหารกิจการ

โดยเกณฑ์ในการประเมินการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินมักจะมีการวัดคุณภาพของผู้ขอสินเชื่อ เพื่อให้การปล่อยสินเชื่อดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้รับผลตอบแทนจากการปล่อยสินเชื่อและเงินต้นคืนเมื่อครบกำหนดในการชำระหนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำหรับกรอบแนวคิดของการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงสภาพปัญหาในการปล่อยสินเชื่อ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน โดยสามารถอธิบายได้ตามรูปภาพต่อไปนี้

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดปริมาณการปล่อยสินเชื่อหรือการอนุมัติสินเชื่อของสถาบันการเงินนั้นจะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยดังต่อไปนี้ ปัจจัยแรก คือ สภาวะเศรษฐกิจ (Andrea & Matthias, 2013, pp. 927-936) ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าในช่วงที่สภาวะเศรษฐกิจอยู่ในช่วงถดถอย สถาบันการเงินจะพยายามจำกัดการให้สินเชื่อแก่ลูกค้ารายใหม่ๆ ปัจจัยที่สองคือ ปริมาณเงินฝากที่ประชาชนนำมาฝากกับสถาบันการเงิน (Attapol, 2010) ซึ่งหลังจากการหักจำนวนกันสำรองตามที่กฎหมายกำหนดแล้วเงินที่เหลือจะสามารถนำมาหาผลประโยชน์โดยการปล่อยสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจ ปัจจัยที่สาม คือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งพบว่าถ้าหากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงขึ้น ก็ยิ่งจะเป็นผลทำให้สถาบันการเงินต่างๆ มีความต้องการปล่อยสินเชื่อเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสถาบันการเงินจะได้รับผลตอบแทนที่อยู่ในรูปของดอกเบี้ยเพิ่มตามไปด้วย

นอกจากปัจจัยข้างต้นแล้ว Melisso, Alessandro และ Marco (2014, pp. 182-194) ยังพบปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อของสถาบันการเงิน เช่น อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ (coverage ratio) โดยถ้าหากผู้ขอสินเชื่อมีอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าวต่ำกว่า 25% จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดหาเงินทุนจากแหล่งภายนอกมากยิ่งขึ้น รวมถึง Wouter และ Tine (2012, pp. 408-424) ก็พบว่า ความสามารถในการวางหลักประกัน และความน่าเชื่อถือ/ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กับสถาบันการเงินนั้นมีนัยสำคัญต่อการอนุมัติสินเชื่อที่ 70% และ 65% ตามลำดับ ทั้งนี้สถาบันการเงินโดยส่วนใหญ่แล้วจะมุ่งเน้นการปล่อยสินเชื่อให้กับกลุ่มของลูกค้าในภาคนอกเกษตร อาทิเช่น ภาคการค้า ภาคการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล ภาคตัวกลางทางการเงิน และภาคการบริการ (Parichart Wongsuk, 2007) อันเป็นสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกิจการและเพื่อใช้ในการปรับปรุงกิจการ (Nisanat, 2014, pp. 167-180) สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค และสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความเสี่ยงต่ำกว่าการปล่อยสินเชื่อแก่ภาคการเกษตร

อย่างไรก็ตามยังพบว่าสถาบันการเงินส่วนใหญ่มีมาตรการที่เคร่งครัด การขาดความยืดหยุ่นในกฎระเบียบของการปล่อยสินเชื่อ (Ramona, 2014, pp. 116-125) การปิดโอกาสในการขอสินเชื่อจากลูกหนี้ที่เคยมีปัญหาการชำระหนี้ในอดีตหรือผู้ขอสินเชื่อรายใหม่ๆ หรือการรับพิจารณาสินเชื่อของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รายใหญ่ เพราะสามารถสร้างรายได้ให้กับสถาบันการเงินมากกว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รายย่อยที่มีความเสี่ยงสูงกว่า และมีผลการดำเนินงานที่ไม่ค่อยแน่นอน (Antti & Andrea, 2014, pp. 67-77) รวมไปถึงการขาดความสามารถในการจัดหาข้อมูลหรือสิ่งที่สถาบันการเงินเรียกร้องสำหรับการขอสินเชื่อ เป็นต้นจากการปิดกั้นโอกาสในการขอสินเชื่อของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ดังกล่าวเป็นผลทำให้สถาบันการเงินเสียโอกาสในการปล่อยสินเชื่อให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ดี ที่มีความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ รวมทั้งการสูญเสียรายได้ในส่วนนี้ไปด้วย

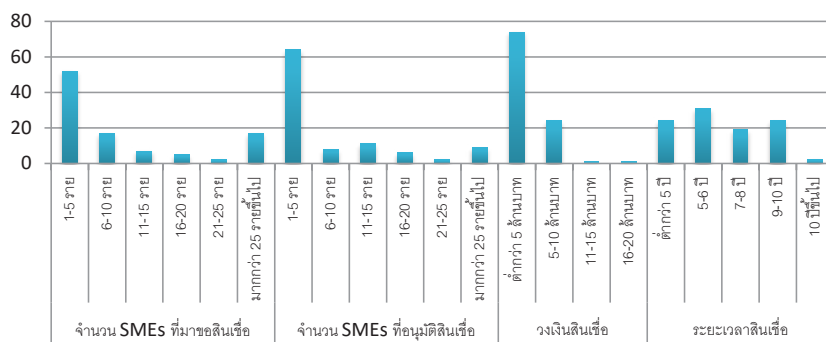
วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับวิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ พนักงานของสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาสินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดพะเยา ซึ่งประกอบไปด้วย 10 สถาบันการเงิน อันได้แก่ ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และธนาคารธนชาติ รวมทั้งสิ้นจำนวน 52 สาขา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคลกับผู้จัดการสาขาของสถาบันการเงินทั้ง 10 แห่งเป็นจำนวนทั้งสิ้น 10 ท่าน และการสุ่มแจกแบบสอบถามให้กับพนักงานสินเชื่อของสถาบันการเงินอีกจำนวน 100 ท่าน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 4 ตอนดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของการปล่อยสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ตอนที่ 1 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของการปล่อยสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดพะเยา (ตารางที่ 1) จะเห็นได้ว่า

1) โดยส่วนใหญ่แล้วจำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มาขอสินเชื่อกับสถาบันการเงินมากที่สุด คือ จำนวน 1-5 ราย ลำดับถัดมา คือ จำนวน 6-10 ราย จำนวนมากกว่า 25 รายขึ้นไป จำนวน 11-15 ราย จำนวน 16-20 ราย และจำนวน 21-25 ราย ตามลำดับ

2) จำนวนสินเชื่อที่สถาบันการเงินอนุมัติให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มากที่สุด คือ จำนวน 1-5 ราย ลำดับถัดมา คือ จำนวน 11-15 ราย จำนวนมากกว่า 25 รายขึ้นไป จำนวน 6-10 ราย จำนวน 16-20 ราย และจำนวน 21-25 ราย ตามลำดับ

3) วงเงินสินเชื่อที่สถาบันการเงินให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มากที่สุด คือ วงเงินต่ำกว่า 5 ล้านบาท ลำดับถัดมา คือ วงเงิน 5-10 ล้านบาท วงเงิน 11-15 ล้านบาท และวงเงิน 16-20 ล้านบาท ตามลำดับ

4) ระยะเวลาในการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีระยะเวลาในการชำระอยู่ในช่วง 5-6 ปี ลำดับถัดมา คือ ระยะเวลาต่ำกว่า 5 ปี ระยะเวลา 9-10 ปี ระยะเวลา 7-8 ปี และระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนสินเชื่อที่ได้รับการอนุมัติจากสถาบันการเงิน

ปัจจัย	Mean	ระดับ	Std. Deviation	Standardized Coefficients Beta	t	Sig. (0.05)
CAMELS						
Capital strength	4.05	มากที่สุด	0.744	-0.056	-0.344	0.731
Asset quality	4.12	มากที่สุด	0.844	0.115	0.694	0.490
Management ability	3.99	มาก	0.823	-0.098	-0.545	0.587
Earning sufficiency	3.92	มาก	0.918	-0.201	-1.144	0.256
Liquidity	4.01	มากที่สุด	0.990	-0.087	-0.705	0.483
Sensitivity	4.19	มากที่สุด	0.837	0.277	1.968	0.050*
6 C's						
Character	4.25	มากที่สุด	0.833	0.073	0.452	0.653
Capacity	4.39	มากที่สุด	0.815	-0.072	-0.405	0.687
Cash	4.16	มากที่สุด	0.861	0.238	1.180	0.241
Collateral	4.07	มากที่สุด	0.891	-0.413	-2.396	0.019*
Conditions	3.96	มาก	0.777	-0.002	-0.016	0.987
Control	4.14	มากที่สุด	0.752	0.185	1.092	0.278

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 95%

ตอนที่ 2 จากผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์อิทธิพลของ CAMELS และ 6 C's ที่มีผลต่อจำนวนสินเชื่อที่ได้รับการอนุมัติจากสถาบันการเงิน ทั้งนี้ จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า

1) ผลการวิเคราะห์ CAMELS พบว่า ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ ความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการธุรกิจ (sensitivity) คุณภาพของสินทรัพย์ (asset quality) ความพอเพียงของเงินทุน (capital strength) และสภาพคล่อง (liquidity) และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ ความสามารถในการบริหาร (management ability) และความสามารถในการทำกำไร (earning sufficiency) ตามลำดับ

2) ผลการวิเคราะห์ 6 C's พบว่า ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ ความสามารถในการชำระหนี้ (capacity) คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ (character) เงินทุนหรือสินทรัพย์ (cash) การควบคุมการดำเนินงานภายใน (control) และหลักประกัน (collateral) ตามลำดับ สำหรับตัวแปรของ 6 C's ที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการชำระหนี้ (condition)

3) ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของ CAMELS และ 6 C's ที่มีอิทธิพลต่อจำนวนสินเชื่อที่ได้รับการอนุมัติจากสถาบันการเงิน จากการพิจารณาจากค่าเบต้า (Beta) พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพิจารณาสินเชื่อมากที่สุด คือ หลักประกัน (collateral) ลำดับถัดมา คือ ความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ (sensitivity) เงินทุนหรือสินทรัพย์ (cash) ความสามารถในการทำกำไร (earning sufficiency) การควบคุมการดำเนินงานภายใน (control) คุณภาพของสินทรัพย์ (asset quality) ความสามารถในการบริหาร (management ability) สภาพคล่อง (liquidity) คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ (character) ความสามารถในการชำระหนี้ (capacity) ความพอเพียงของเงินทุน (capital strength) และสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ (condition) ตามลำดับ

4) ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่สามารถนำไปใช้พยากรณ์จำนวนสินเชื่อที่ได้รับการอนุมัติจากสถาบันการเงิน จากการพิจารณาจากค่า Sig. (0.05) พบว่ามีเพียง 2 ตัวแปรที่สามารถนำไปพยากรณ์จำนวนสินเชื่อที่ได้รับการอนุมัติ คือ ความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ (sensitivity) และหลักประกัน (collateral) โดยทั้ง 2 ตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของ CAMELS ที่มีอิทธิพลต่อ 6 C's

ตัวแปร CAMELS	Adjusted R ²	Std. Error of the Estimate (SEE)	F	Sig. (0.05)
Capital strength	0.414	0.569	12.667	0.000*
Asset quality	0.336	0.688	9.339	0.000*
Management ability	0.297	0.690	7.979	0.000*
Earning sufficiency	0.381	0.722	11.168	0.000*
Liquidity	0.075	0.952	2.336	0.038*
Sensitivity	0.331	0.685	9.178	0.000*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 95%

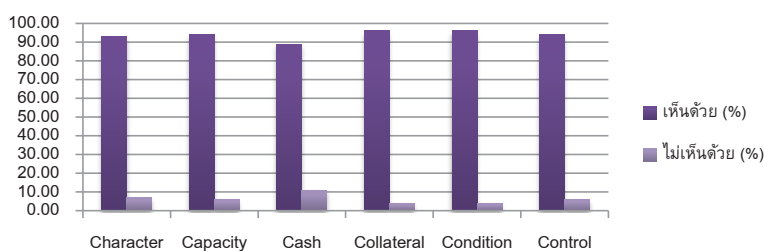
ตอนที่ 3 จากการวิเคราะห์เชิงสาเหตุของ CAMELS ที่มีอิทธิพลต่อ 6 C's ในตารางที่ 3 จะสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์จากค่า Adjusted R² และค่า SEE พบว่าตัวแปรของ CAMELS ที่มีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์ 6 C's มากที่สุด คือ ความพอเพียงของเงินทุน (capital strength) สำหรับตัวแปรที่มีอิทธิพลในลำดับถัดมา คือ ความสามารถในการทำกำไร (earning sufficiency) คุณภาพของสินทรัพย์ (asset quality) ความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อ

ต่อธุรกิจ (sensitivity) ความสามารถในการบริหาร (management ability) และสภาพคล่อง (liquidity) ตามลำดับ

2) การวิเคราะห์จากค่า Sig. พบว่าตัวแปรของ CAMELS ทั้งหมดอันประกอบไปด้วย ความพอเพียงของเงินทุน (capital strength) คุณภาพของสินทรัพย์ (asset quality) ความสามารถในการบริหาร (management ability) ความสามารถในการทำกำไร (earning sufficiency) สภาพคล่อง (liquidity) ความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ (sensitivity) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของพนักงานสินเชื่อต่อนโยบาย 6 C's สำหรับการพิจารณาสินเชื่อของสถาบันการเงิน

ตอนที่ 4 ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของพนักงานสินเชื่อต่อเกณฑ์ 6 C's ของสถาบันการเงิน พบว่า พนักงานสินเชื่อโดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาดังกล่าว อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า มีพนักงานสินเชื่อบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นไม่เห็นด้วยกับเกณฑ์ 6 C's ที่ใช้ในการพิจารณาสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์และมีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการของสถาบันการเงินทั้ง 10 สถาบัน ทั้งนี้ สามารถแยกพิจารณาเป็นประเด็นหลักรายหัวข้อดังต่อไปนี้

1) ด้านคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ (character)

ผลการวิเคราะห์พบว่า เกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ (character) ของสถาบันการเงินต่างๆ โดยทั่วไปแล้วมีการพิจารณาครอบคลุมตามระเบียบคำสั่งของธนาคาร แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยพบนัยสำคัญบางประการ คือ สถาบันการเงินมักจะพิจารณาให้สินเชื่อกับกลุ่มลูกค้ารายเก่าหรือรายใหญ่ของธนาคารเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้สถาบันการเงินจะมีการตั้งเกณฑ์ด้านคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ เพื่อเป็นการกีดกันกลุ่มผู้ประกอบการที่เพิ่งเริ่มต้นกิจการ ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง

และขนาดย่อม (SMEs) รายใหม่ ๆ ที่ต้องการเงินทุนเพื่อนำไปดำเนินงาน มีอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยากลำบากมากยิ่งขึ้น รวมถึงปัญหาเรื่องเกณฑ์ในการพิจารณาไม่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการในพื้นที่ มีการพิจารณาที่ยุ่งยากและไม่มีการผ่อนปรนให้กับลูกค้า

2) ด้านความสามารถในการชำระหนี้ (capacity)

ผลการวิเคราะห์พบว่า สถาบันการเงินจะใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ (capacity) เพื่อประเมินถึงความสามารถในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในอนาคต และลดความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อผลกำไรของสถาบันการเงิน ทั้งนี้ สถาบันการเงินมักจะให้ความสำคัญด้านความสามารถในการชำระหนี้ในงวดแรกมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบปัญหาบางประการที่เกิดขึ้น คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) บางรายไม่มีความเข้าใจหรือมีความเข้าใจผิดในการเดินบัญชีกับสถาบันการเงิน รวมถึงขาดการตระหนักถึงความสำคัญในการเดินบัญชีที่ถูกต้อง ทำให้สถาบันการเงินไม่สามารถประเมินถึงความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อได้ และส่งผลทำให้สินเชื่อดังกล่าวไม่ได้รับการอนุมัติ

3) ด้านเงินทุนหรือสินทรัพย์ (cash)

ผลการวิเคราะห์เกณฑ์ในการพิจารณาด้านเงินทุนหรือสินทรัพย์ (cash) พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วปัญหาที่ทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ไม่ได้รับการอนุมัติสินเชื่อจากสถาบันการเงิน มักเกิดขึ้นมาจากความไม่เข้าใจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในการจัดทำบัญชีรายรับ/รายจ่าย บัญชีกระแสเงินสด ซึ่งส่งผลทำให้เกิดกรณีของงบการเงินไม่เป็นไปตามความเป็นจริงหรือมีความคลาดเคลื่อน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังพบอีกว่าในการพิจารณาด้านเงินทุนหรือสินทรัพย์นั้น สถาบันการเงินไม่มีการปรับเกณฑ์ในการพิจารณาให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

4) ด้านหลักประกัน (Collateral)

ผลการวิเคราะห์พบว่า สถาบันการเงินไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักประกัน (collateral) เป็นอันดับแรก เพราะหลักประกันดังกล่าวจะเป็นเพียงแค่ส่วนที่ใช้ในการลดความเสี่ยงในกรณีที่ผู้ขอสินเชื่อไม่สามารถชำระหนี้ได้ อนึ่ง แต่ละสถาบันการเงินจะมีการกำหนดสัดส่วนของหลักประกันแต่ละประเภทไว้อยู่แล้ว และโดยทั่วไปแล้ว สถาบันการเงินจะพิจารณาหลักประกันที่มีมูลค่ามากกว่าการใช้บุคคลค้ำประกัน อย่างไรก็ตามวงเงินในการให้สินเชื่อจากการพิจารณาหลักประกันของแต่ละสถาบันการเงินจะมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งบางสถาบันการเงินสามารถให้สินเชื่อได้เพียงร้อยละ 80

ของหลักประกัน หรือบางสถาบันการเงินสามารถให้สินเชื่อได้เต็มจำนวนตามหลักทรัพย์ที่นำมาค้ำประกัน ทั้งนี้ พนักงานสินเชื่อบางส่วนมีความคิดเห็นว่าสถาบันการเงินขาดความยืดหยุ่นในการกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาหลักประกัน

5) ด้านสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ (condition)

ผลการวิเคราะห์เกณฑ์ในการพิจารณาด้านสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ (condition) พบว่า โดยทั่วไปแล้วสถานการณ์ที่สามารถส่งผลกระทบต่อการชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อ คือ สภาพธุรกิจโดยรวมเกิดปัญหา สินค้าขายไม่ได้หรือไม่ตรงตามความต้องการของตลาด เป็นต้น อย่างไรก็ตามในส่วนขอของสถาบันการเงินเองก็มีการวิเคราะห์สภาวะเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและนำมาปรับใช้กับการปล่อยสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการ

6) ด้านกระบวนการดำเนินงานภายในหรือการบริหารกิจการของผู้ประกอบการ (control)

ผลการวิเคราะห์เกณฑ์ในการพิจารณาด้านกระบวนการดำเนินงานภายในหรือการบริหารกิจการของผู้ประกอบการ (control) พบว่า สถาบันการเงินนำผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาวงเงินสินเชื่อ (credit line) และการพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ (capacity) ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบโดยส่วนใหญ่คือ ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร การจัดระบบงานภายในไม่ดี การนำเงินทุนไปลงทุนในสินทรัพย์ถาวรมากเกินไป เทคนิคการผลิตและเครื่องจักรในการผลิตไม่มีความทันสมัย เป็นต้น ทั้งนี้ พนักงานสินเชื่อบางส่วนมีความคิดเห็นว่าสถาบันการเงินไม่มีการปรับเกณฑ์ให้มีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและสภาวะเศรษฐกิจ

บทสรุป

การขับเคลื่อนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้มีความก้าวหน้าทั้งในระดับประเทศและระดับสากลนั้น จำเป็นต้องพึ่งพาเงินทุนในการดำเนินธุรกิจเป็นหลัก โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มากที่สุด คือ สถาบันการเงิน ซึ่งทำหน้าที่หลักในการเป็นแหล่งระดมเงินทุนให้กับผู้ประกอบการเพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านต่างๆ แต่จากสภาวะการณ์สินเชื่อของสถาบันการเงินในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า จำนวนการปล่อยสินเชื่อสำหรับภาคธุรกิจมีปริมาณที่ลดลงเรื่อยๆ อันเนื่องจากการศึกษาสภาพปัญหาการปล่อยสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วสถาบันการเงินจะทำการอนุมัติสินเชื่อให้กับกลุ่มลูกค้ารายเก่าหรือ

รายใหญ่ของธนาคาร และมีการตั้งเกณฑ์การพิจารณาอันเป็นการกีดกันทางอ้อมต่อกลุ่มผู้ประกอบการรายใหม่ที่กำลังเริ่มกิจการ รวมถึงเกณฑ์ในการพิจารณาไม่มีความยืดหยุ่นต่อสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน จึงส่งผลทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) บางรายเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนยากลำบากมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ปัญหาการไม่ได้รับการอนุมัติสินเชื่อจากสถาบันการเงินนั้น ส่วนหนึ่งของปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากตัวผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เอง อาทิเช่น การขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในการเดินบัญชีกับสถาบันการเงิน รวมถึงการขาดความรู้ในการการจัดทำบัญชีรายรับ/รายจ่าย หรือบัญชีกระแสเงินสด ที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ อันเป็นผลทำให้สถาบันการเงินไม่สามารถทำการอนุมัติสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ได้ ดังนั้น เพื่อให้การปล่อยสินเชื่อดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งภาคสถาบันการเงินและผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จำเป็นต้องมีการพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาขีดความสามารถด้านเงินทุนและความอยู่รอดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในอนาคตต่อไป

References

- Andrea, M. & Matthias, F. (2013). Loan manager's trust and credit access for SMEs. **Journal of Banking and Finance**, 37, 927-936.
- Anthony, S. & Marcia, M. (2014). **Financial institutions management**. USA: McGraw-Hill Companies Incorporated.
- Antti, F. & Andrea, M. (2014). Bank-SMEs relationships and banks' risk-adjusted profitability. **Journal of Banking and Finance**, 41, 67-77.
- Attapol, N. (2010). **Factors affecting housing credit provided by Thai commercial banks (ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปล่อยสินเชื่อบ้านของธนาคารพาณิชย์ไทย)**. Master's Independent Study, Kasetsart University, Bangkok, Thailand.
- Buakase, S. (2010). **Financial markets and institutions (ตลาดการเงินและสถาบันการเงิน)** (2nd ed.). Bangkok: Kasetsart University press.
- Cooperative Auditing Department. (2005). **Applying camels for financial analysis** [Online]. Retrieved June 8, 2016 from http://www.cad.go.th/download/camels_apply.pdf
- Hasan, D., Gulsah, G., Nazife, O., & Kevser, S. (2011). A performance evaluation of the Turkish banking sector after the global crisis via camels ratios. **Procedia Social and Behavioral Sciences**, 24, 1530-1545.
- Krisada, S. (2011). **Credit management** (3rd ed.). Bangkok: Pattanasuksa Publishing Company Limited.
- Melisso, B., Alessandro, G. & Marco, V. (2014). Partial credit guarantees and SMEs financing. **Journal of Financial Stability**, 15, 182-194.
- Nisanat, M. (2014). Investment guideline for SMEs restaurant business experian in Yaowarat (แนวทางการส่งเสริมการลงทุนเพื่อขยายธุรกิจร้านอาหาร SMEs ในย่านเยาวราช). **SDU Research Journal**, 10(2), 167-180.
- Norasikin, S., Norailis, W., & Izlawanie, M. (2014). Strengths and weaknesses among Malaysian SMEs: financial management perspectives. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 129, 334-340.

- Parichart, W. (2007). **A comparative analysis of Thai commercial bank's lending behavior during 1993-1998 and 1999-2005 (การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2536-2541 และปี พ.ศ. 2542-2548)**. Master's Independent Study, Sukhothaimatirat Open University, Nonthaburi, Thailand.
- Perter, S. & Sylvia, C. (2008). **Bank management & financial services**. USA: McGraw-Hill Companies Incorporated.
- Ramona, R. (2014). Financing in SMEs: case of the baltic states. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, 150, 116-125.
- Pornsuksawang, S. (2010). **Economic financial markets and financial institutions (เศรษฐศาสตร์ตลาดการเงิน และสถาบันการเงิน) (1st ed.)**. Bangkok: SE-Education Public Company Limited.
- Sakkaranan, S. & Chaisiri, Y. (2011). **Credit management (การบริหารสินเชื่อ) (21st ed.)**. Nonthaburi: Sukhothaimatirat Open University press.
- Wouter, De-M. & Tine, C. (2012). SMEs, foreign direct investment and financial constraints: The case of Belgium. **International Business Review**, 21, 408-424.